

УДК 339.5 (477+438)

В. І. Галяс – аспірант Волинського національного університету імені Лесі Українки

Економічна оцінка українсько-польського співробітництва (на прикладі українсько-польського прикордоння)

*Роботу виконано на кафедрі країнознавства
і міжнародних відносин ВНУ ім. Лесі Українки*

У статті охарактеризовано економічний вимір українсько-польського співробітництва за головними напрямками зовнішньоекономічної діяльності Волинської, Львівської та Закарпатської областей, що входять до українсько-польського прикордоння. Детально проаналізовано зовнішньоторговельну й інвестиційну діяльність трьох прикордонних областей України із Республікою Польща. Наводиться математичний обрахунок впливу Польщі на розвиток регіонального економічного простору за допомогою спеціального показника «Індекс економічного впливу іноземної держави на регіон».

Ключові слова: зовнішня торгівля, прями іноземні інвестиції, індекс економічного впливу, Польща, українсько-польське прикордоння.

Галяс В. І. Экономическая оценка украинско-польского сотрудничества (на примере украинско-польского приграничья). В статье характеризуется экономическое измерение украинско-польского сотрудничества за главными направлениями внешнеэкономической деятельности Волынской, Львовской и Закарпатской областей, которые составляют украинско-польское приграничье. Детально проанализирована внешнеторговая и инвестиционная деятельность трех приграничных областей Украины с Республикой Польша. Наводится математический обсчет влияния Польши на развитие регионального экономического пространства с помощью специального показателя «Индекс экономического влияния иностранного государства на регион».

Ключевые слова: внешняя торговля, прямые иностранные инвестиции, индекс экономического влияния, Польша, украинско-польское приграничье.

Galvas V. I. Economic Evaluation of Ukrainian-Polish Cooperation (for Example Ukrainian-Polish Borderland). The economic dimension of Ukrainian-Polish cooperation within the main trends of the external economic activity of the Volyn, L'viv and Zakarpattia regions, that make Ukrainian-Polish borderland, are characterized. Foreign trade and investment activity of three boundary regions of Ukraine with Republic Poland are analyzed in detail. Mathematic calculation of the influence of Poland on the regional economic space is proposed. The special indicator «Index of economic influence of the foreign state on the region» is used for this purpose.

Key words: external trade, foreign direct investment, index of economic influence, Poland, Ukrainian-Polish borderland.

Постановка наукової проблеми та її значення. Із перших років проголошення незалежності Польща є стратегічним економічним і політичним партнером України. Її значення тим важливіше, що вона межує з нашою країною, а обидві держави розміщені вздовж східного зовнішнього кордону Європейського Союзу. Активні та динамічні відносини двох держав сприятимуть реалізації європейського курсу зовнішньої політики України, а також розвитку їх прикордонних регіонів, оскільки вони є першими об'єктами контактної дії сусідніх країн.

Із кожним роком економічні відносини двох країн поступово поглиблюються, про що свідчить зростання зовнішньоторговельної та інвестиційної діяльності. У регіональному розрізі помітне домінування економічної активності Польщі в західних прикордонних регіонах України, на які припадає приблизно четверта частина польсько-українського торговельного обороту та більшість обсягу всіх польських інвестицій в українську економіку. Тому дуже важливим є здійснення оцінки українсько-польського співробітництва саме на прикладі українсько-польського прикордоння, де найбільш помітний вплив Польщі на регіональний економічний розвиток.

Аналіз останніх досліджень із проблеми. Тематика відносин України з Польщею займає чільне місце в дослідженнях українських економістів. Зокрема, серед них виділяють праці П. Беленького, В. Борщевського, М. Долішнього, М. Микули, В. Мікулича, М. Янківа. Із польських дослідників необхідно відзначити Б. Кавалко, С. Матковського, Т. Плішку. Із виникненням українсько-польського транскордонного регіону, до якого з польської сторони входять Люблінське та Підкарпатське воєводства, з української – Волинська, Львівська й Закарпатська області, дослідження міжрегіональних відносин набувають усе більшої актуальності.

Таким чином, **метою** нашого дослідження є характеристика економічного виміру українсько-польського співробітництва на прикладі українсько-польського прикордоння.

Ми поставили такі **завдання**: 1) провести аналіз торговельно-економічного співробітництва Волинської, Львівської та Закарпатської областей із Польщею; 2) надати характеристику інвестиційної

активності польської сторони на теренах українсько-польського прикордоння; 3) розрахувати економічний вимір впливу Польщі на розвиток економічного простору українсько-польського прикордоння.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Із часу набуття нашою державою незалежності українсько-польське співробітництво розвивається динамічно й відбувається в багатьох площинах. Воно не має винятково міждержавного характеру, але також – регіональний та локальний, у тому числі транскордонний.

Вигідне економіко-географічне положення регіонів українського прикордоння сприяє налагодженню економічних відносин із багатьма європейськими країнами, а найбільше зі своїм найближчим сусідом – Польщею. Адже ці регіони лежать на перехресті важливих транспортних шляхів із Східної в Західну Європу. Через територію Львівщини й Закарпаття проходить міжнародний транспортний коридор Пан'європейський № 3: Дрезден–Вроцлав–Катовіце–Львів–Київ (Німеччина, Польща Україна). У Волинській області за напрямом Ягодин–Ковель–Луцьк–Рівне проходить міжнародний транспортний коридор Балтійське море–Чорне море, що дає можливість залучення транзитних потоків країн Європи та Азії через територію України. Тут функціонують також контрольно-пропускні пункти європейського значення, із яких найбільші : Гребенне – Рава-Руська, Дорогуск – Ягодин, Млини – Корчова, Перемишль – Мостиська. Усе це зумовлює розвиток торговельно-економічних відносин обох сторін українсько-польського прикордоння (надалі прикордоння).

Аналіз зовнішньоекономічної діяльності показує, що саме західні області України найбільш залучені до торговельного обміну із регіонами Польщі. Польща також входить до найбільших інвесторів областей українсько-польського прикордоння. Тобто вплив Польщі на розвиток економічного простору українсько-польського прикордоння відбувається двома шляхами – через зовнішньоторговельний обмін та залучення прямих іноземних інвестицій.

Так, за результатами роботи суб'єктів господарської діяльності регіонів прикордоння, протягом 2010 р. на ринках більш як 90 країн світу Польща стала першим за величиною зовнішньоторговельного обороту діловим партнером Львівщини, другим – Волині й лише восьмим – для Закарпаття. Частка Польщі в сукупному зовнішньоторговельному обороті Львівщини є найбільшою серед цих областей і складає 25,7 %, Волині – 17,8 %, а Закарпаття – 2,5 %. Сукупний торговельний оборот українсько-польського прикордоння з Польщею у 2010 р. склав 1073 млн дол. США, що більш ніж у дев'ять разів перевищив рівень 2000 р. (табл.1). Загалом на ці три області припадає 22 % загального українсько-польського зовнішньоторговельного обороту.

Таблиця 1

Основні показники зовнішньої торгівлі українсько-польського прикордоння з Польщею (млн дол. США)

Регіон	Показник	Роки							
		2000	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Волинська область	ЗТО	33,0	64,9	95,4	110,1	142,1	226,3	136,2	189,7
	Експорт	19,4	21,7	29,7	32,2	45,7	48,6	39,4	48,9
	Імпорт	13,6	43,2	65,7	77,9	96,4	177,7	96,8	140,8
	Сальдо	5,8	-21,5	-36,0	-45,7	-50,7	-129,1	-57,4	-91,9
Львівська область	ЗТО	78,4	219,7	283,4	360,6	507,2	878,8	659,6	818,3
	Експорт	25,1	67,7	54,2	82,6	136,2	127,7	133,6	187,6
	Імпорт	53,3	152,0	229,2	278,0	371,0	751,1	526,0	630,7
	Сальдо	-28,2	-84,3	-175,0	-195,4	-234,8	-623,4	-392,4	-443,1
Закарпатська область	ЗТО	2,6	23,0	47,3	67,0	80,8	105,4	67,5	64,9
	Експорт	0,4	16,9	29,0	38,8	52,9	53,8	39,8	43,9
	Імпорт	2,2	6,1	18,3	28,2	37,9	51,6	27,7	21,0
	Сальдо	-1,8	10,8	10,7	10,6	15,0	2,2	12,1	22,9

Джерело: власне опрацювання на основі даних [1], [2], [3].

Аналіз динаміки зовнішньої торгівлі українсько-польського прикордоння з Польщею за період 2000–2008 рр. свідчить про поступове нарощування експорту при одночасному значному збільшенні імпорту. Однак світова фінансово-економічна криза 2008 р. вплинула на значне скорочення зовнішньоекономічної діяльності у всіх регіонах прикордоння (рис.1).

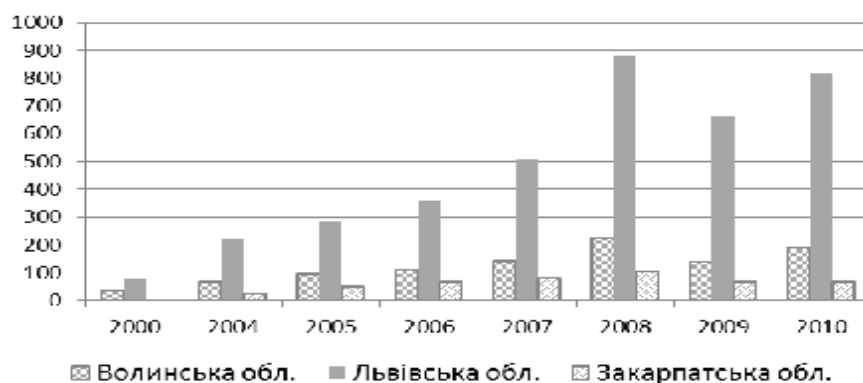

Рис. 1. Динаміка зовнішньоторговельного обороту українсько-польського прикордоння з Польщею (млн дол. США)

На спад зовнішньоторговельної активності прикордоння найбільшою мірою вплинуло скорочення імпортих операцій всіх регіонів. Так, у 2009 р. обсяг імпорту Прикордоння, порівняно з 2008 р., зменшився більш ніж у півтора раза. Найвідчутнішим цей процес був у Закарпатській та Волинській областях, де скорочення імпортованої продукції було в 1,9 та 1,8 раза відповідно. У 2010 р. регіони Прикордоння так і не змогли подолати рівень зовнішньоторговельного обороту 2008 р.

Завдяки світовій фінансово-економічній кризі виявилось, що саме Львівська область має найкращі позиції експортного потенціалу серед регіонів прикордоння. Продукція львівських товаровиробників, що продається на польський ринок, є конкурентоспроможною, про що свідчить нарощування темпів експорту Львівщини до Польщі.

Зовнішня торгівля Волинської та Львівської областей також характеризується від'ємним торговельним балансом на відміну від Закарпаття, яке останні 10 років демонструє додатне сальдо. Можна казати про неефективність товарообміну в міжрегіональному співробітництві між українськими областями та польськими воєводствами, що знижує рівень реалізації економічного потенціалу українських регіонів і створює низку проблем, пов'язаних із ефективністю використання наявних виробничих ресурсів і людського капіталу.

Домінуючу позицію в структурі експорту товарів Прикордоння займали механічне обладнання, машини й механізми, електротехнічне обладнання, деревина та вироби з неї, текстильні вироби, білкові речовини, готові харчові продукти, олійні культури, їстівні плоди й горіхи. У переліку імпортованих із Республіки Польща товарів переважали полімерні матеріали, пластмаси, промислове обладнання, деревина та вироби з деревини, недорогочінні метали й вироби з них, готові харчові продукти, м'ясо та харчові субпродукти, наземні транспортні засоби.

Істотною проблемою в зовнішній торгівлі прикордонних областей є факт, що вагома частина товарообігу не зареєстрована. Ще 10 років тому більшість українських підприємств, котрі вели товарообмін із Польщею, використовували неофіційну торгівлю. Офіційної статистики з цього питання немає, але більшість експертів вважають, що й зараз ситуація істотно не змінилась.

Крім того, на сьогодні Польща є одним з основних джерел іноземних капіталовкладень в економіку Волині та Львівщини. Із загального обсягу прямих іноземних інвестицій у понад 344 млн дол. США, що поступили в економіку Волинської області протягом 1993–2011 рр., майже половина (46,1 %) – має польське походження. У Львівську область залучено 334 млн дол. США, що становить понад третину загального обсягу польських інвестицій, які надійшли в економіку України. Водночас польські інвестори вклали близько 160 млн дол. США у Волинську область та лише 34 млн дол. США – Закарпатську.

Найбільші обсяги прямих інвестицій із Польщі вкладено в розвиток виробничої сфери, зокрема деревообробної та харчової галузей, банківської справи. Польські капіталовкладення зосереджені також у підприємствах, які займаються торгово-посередницькою діяльністю та надають різноманітні послуги, у тому числі транспортні. Тут варто згадати про найважливіші польські інвестиції на Львівщині: паркетну фабрику «Барлінек», меблеву фабрику «Новий стиль», фабрику упаковок «Кен-пак», фабрику автомобільних запчастин «Інтер-гроклін», м'ясопереробне підприємство «ПКМ Дуда», банки «Кредо» та «Плюс банк». До найбільш відомих волинських підприємств, створених із залученням польських інвестицій, належать українсько-польське СП «Модерн-Експо», що займається виробництвом торговельного обладнання, меблів для офісів і магазинів, та є один із найбільших виробників відповідного обладнання в країні, ТзОВ «БРВ-Україна» і ТзОВ «Гербор-Холдинг» — підприємства з виробництва меблів, останнє з яких – лідер меблевої галузі на

українському ринку. Одне з найбільших підприємств Закарпаття з польським капіталом – це ТОВ «Гроклін-Карпати», фабрика з пошиву верху автомобільних сидінь для автомобілів відомих світових марок.

Таблиця 2

Прямі іноземні інвестиції (млн дол. США)

Регіон	Показник		
	загальний обсяг ПІІ на 1.01.2011 р. (млн дол. США)	польські інвестиції на 1.01.2011 р. (млн дол. США)	частка Польщі в загальному обсязі ПІІ (%)
Волинська область	344,1	158,7	46,1
Львівська область	1273,8	333,9	26,2
Закарпатська область	362,6	34,1	9,4
Україна	44708,0	935,8	2,1

Джерело: власне опрацювання на основі даних [1], [2], [3], [4].

Загалом, щоб розрахувати економічний вимір впливу Польщі на розвиток економічного простору українсько-польського прикордоння, ми ввели показник «Індекс економічного впливу іноземної держави на регіон» ($I_{\text{ЕВ}}$). Цей індекс дає змогу оцінити масштаб впливу іноземної країни (у нашому випадку – Польщі) на загальний економічний розвиток регіону. Він відображає взаємозв'язок між потребами людей, з одного боку, та можливостями виробництва й розповсюдження товарів і послуг за допомогою зовнішньої торгівлі регіону з певною іноземною країною й надходження іноземних інвестицій із цієї країни – з іншого. Цей індекс дає змогу оцінити питому вагу іноземної держави в регіональному економічному розвитку, що вимірюється узагальнюючим показником – валовим регіональним продуктом.

Розрахунок $I_{\text{ЕВ}}$ проводимо за такою формулою:

$$I_{\text{ЕВ}} = \left(0,5 \times \frac{ЗТО_{\text{П}}}{ВРП} + 0,5 \times \frac{ПІІ_{\text{П}}}{ВРП} \right) \times 100\%, \quad (1)$$

де: $ВРП$ – валовий регіональний продукт;

$ЗТО_{\text{П}}$ – зовнішньоторговельний оборот регіону з Польщі;

$ПІІ_{\text{П}}$ – загальний обсяг прямих іноземних інвестицій із Польщі.

Здійснивши розрахунок, ми визначили, що $I_{\text{ЕВ}}$ Польщі на економічний розвиток Волинської області у 2009 р. становив 10,4 %, Львівської – 12 %, а Закарпаття – 3,3 %. Тобто найбільша питома вага Польщі наявна у Львівській та Волинській областях.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Таким чином, можна з упевненістю стверджувати, що Польща займає важливе місце в економічному розвитку українських прикордонних регіонів, а найбільше – Львівщини та Волині. Співпраця українських прикордонних регіонів із Республікою Польща з кожним роком поступово зростає, але ці регіони не повністю використовують свій потенціал та можливості, про що свідчить непропорційність товарообміну між українськими областями прикордоння й Польщі. Численні митні процедури, бюрократичний тиск на підприємництво не завжди сприятлива політика місцевої влади, недосконале інституційне забезпечення міжрегіонального співробітництва, низький рівень прикордонної інфраструктури та багато інших проблемних моментів стоять на перешкоді більш активного залучення польського капіталу. Тому актуальним питанням залишається вирішення проблем і подолання перешкод у розвитку українсько-польського міжрегіонального та транскордонного співробітництва, яке сприятиме розвитку економічних просторів обох сторін українсько-польського прикордоння.

Список використаної літератури

1. Головне управління статистики у Волинській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua>.
2. Головне управління статистики у Закарпатській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.stat.uz.ua>.
3. Головне управління статистики у Львівській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.stat.lviv.ua>.
4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Статтю подано до редколегії
26.10.2011 р.